

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ : ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΤΑΞΗ / ΤΜΗΜΑ : Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΕΡΙΟΔΟΥ : ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2016

ΚΕΙΜΕΝΟ

Υπάρχει ιδανικός ομιλητής της γλώσσας;

Στον πρόλογο τού νέου λεξικού μου «για τις δυσκολίες και τα λάθη στη χρήση της Ελληνικής» γράφω ότι δεν υπάρχει στη γλώσσα - σε κάθε γλώσσα - «ιδανικός ομιλητής». Θα διατυπώσω εδώ μερικές σκέψεις για το θέμα αυτό, τις οποίες θέτω στην κρίση των αναγνωστών.

Κατ' αρχάς, τι θα σήμαινε και ποιος θα χαρακτηριζόταν «ιδανικός ομιλητής»; Θα ήταν, νομίζω, αυτονόητα αυτός που κατέχει πλήρως τη μητρική του γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και που την χρησιμοποιεί άψογα στον προφορικό και τον γραπτό του λόγο. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη; Ότι γνωρίζει άριστα όλο τον λεξιλογικό θησαυρό μιας γλώσσας, όλο τον γραμματικό μηχανισμό και όλες τις δυνατές συντακτικές λειτουργίες της γλώσσας. Ακόμη, ότι γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων και τύπων και - το κυριότερο - ότι γνωρίζει όλο το φάσμα εφαρμογής των χρήσεων λέξεων, τύπων και συντακτικών δομών στα διάφορα επίπεδα της πραγματικής επικοινωνίας. Αν, λοιπόν, σκεφθούμε τον όγκο, τις διαστάσεις και την **πολυπλοκότητα** αυτής της γνώσης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί είναι **ανέφικτο** να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής», δηλ. ένα ιδανικό πρότυπο γνώσης και χρήσης μιας συγκεκριμένης γλώσσας.

Αυτό που υπάρχει είναι ο «προσεκτικός ομιλητής», δηλ. ο ευαίσθητος χρήστης, που **πασχίζει ακατάπαυστα** να αρθρώνει ποιοτικό λόγο. Είναι αυτός που καλλιεργεί και εμπλουτίζει **συνεχώς** τη γνώση του στη γλώσσα με διαβάσματα και ακούσματα, με συνεχή άσκηση στην

παραγωγή και πρόσληψη κειμένων (προφορικών και γραπτών), με εντατική προσπάθεια για κατάλληλες επιλογές σε όλα τα επίπεδα, με ανεπτυγμένο γλωσσικό αίσθημα και διά βίου μαθητεία στη γλώσσα. Είναι αυτός που, υπερβαίνοντας την απλή εργαλειακή αντίληψη της γλώσσας, πιστεύει στη γλώσσα του ως αξία, δηλ. ως πνευματικό μέγεθος, ως φυσικό συμπλήρωμα της σκέψης του, ως πολιτιστική κληρονομιά του και, τελικά, ως ταυτότητα. Είναι ο ομιλητής που έχει συναίσθηση ότι στην αναμέτρησή του με τη γλώσσα είναι εκ των προτέρων «ηττημένος», επιμένει όμως να αγωνίζεται για μια «αξιοπρεπή ήττα», στην οποία ο λόγος του δεν θα έχει - κατά το δυνατόν - προδώσει τη σκέψη του, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που του παρέχει η γλώσσα του. Χρειάζεται ταπεινοσύνη και αίσθηση ορίων για να «νογάει» ο ομιλητής, να έχει επίγνωση των πεπερασμένων δυνάμεών του σε σχέση με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας, ιδίως μιας πολιτιστικά καλλιεργημένης γλώσσας που συμβαίνει να είναι η Ελληνική.

Ωστόσο, αυτή η **αδυναμία** είναι συγχρόνως και μια **διανοητική** πρόκληση για κάθε ομιλητή να κατακτήσει τη γλώσσα του σε τέτοια έκταση και τόσο βάθος ώστε να εξασφαλίσει τη **μεγαλύτερη** δυνατή ποιότητα στον λόγο του. Ο Wittgenstein¹ δεν μας έχει διδάξει μόνο ότι τα όρια τού κόσμου μας είναι τα όρια της γλώσσας μας, αλλά μας έχει **εμψυχώσει** ότι μπορούμε να εκφράσουμε καθαρά με τη γλώσσα μας ό,τι συλλαμβάνουμε καθαρά με τον νου μας. Η καθαρότητα της σκέψης μας δηλ. εξασφαλίζει και την ποιότητα τού λόγου μας. Άλλη πρόκληση αυτή, άλλος παράλληλος αγώνας. Αυτός όμως ο διπλός αγώνας δικαιώνει την ύπαρξή μας και, στην πράξη, χαράσσει τα όρια της ελευθερίας μας που είναι **συνυφασμένα** με τη σκέψη και τη γλώσσα μας. Αυτός ο αγώνας και αυτή η αγωνία εκφράζονται με αφοπλιστική απλότητα και ευθυβολία² στα λόγια τού μεγάλου στοχαστή-ποιητή, τού Διονυσίου Σολωμού, «μήγαρις³ πως έχω άλλο τι στον νου μου πάρεξ⁴ ελευθερία και γλώσσα».

Ο κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας, τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

---

¹ Ludwig Josef Johann Wittgenstein: Ένας από τους μεγαλύτερους φιλοσόφους του 20ού αι.

² ευθυβολία: ευστοχία

³ μήγαρις: μήπως τάχα

⁴ πάρεξ: εκτός

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Τι εννοεί ο συγγραφέας όταν υποστηρίζει πως ο « προσεκτικός ομιλητής » έχει συναίσθηση ότι είναι εκ των πρότερων « ηττημένος » στην αναμέτρηση του με τη γλώσσα; Να απαντήσετε σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων. **15 ΜΟΝΑΔΕΣ**

A2. Ποια χαρακτηριστικά συγκεντρώνει ο προσεκτικός ομιλητής της γλώσσας σύμφωνα με τον συγγραφέα; (50-60 λέξεις) **10 ΜΟΝΑΔΕΣ**

B1. Να βρείτε τα δομικά μέρη της τρίτης παραγράφου (Αυτό που υπάρχει... η Ελληνική .) και τον τρόπο ανάπτυξής της . **5 ΜΟΝΑΔΕΣ**

B2. Να σημειώσετε τέσσερις περιπτώσεις μεταφορικής χρήσης της γλώσσας. **4 ΜΟΝΑΔΕΣ**

B3. (« Αυτός όμως ο διπλός αγώνας δικαιώνει την ύπαρξή μας και, στην πράξη, χαράσσει τα όρια της ελευθερίας μας »): Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) και να την τρέψετε στην αντίθετή της . **6 ΜΟΝΑΔΕΣ**

B4. πολυπλοκότητα, ανέφικτο, αδυναμία, μεγαλύτερη: Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου. **4 ΜΟΝΑΔΕΣ**

B5. πασχίζει, ακατάπαυστα, συνεχώς, διανοητική, εμπυχώσει, συνυφασμένα: Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου. **6 ΜΟΝΑΔΕΣ**

Γ. Η γλώσσα δεν είναι μόνο λέξεις , είναι, κυρίως , έννοιες, είναι σκέψη, ιστορία , ακρογωνιαίος λίθος της ατομικής και συλλογικής αυτογνωσίας, με μια λέξη είναι πολιτισμός . Σε άρθρο 300-400 λέξεων που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα να αναφερθείτε τεκμηριωμένα στη σημασία που έχει η καλή γνώση της μητρικής γλώσσας. **50 ΜΟΝΑΔΕΣ**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!!

Onen